

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Пандиревої Єлизавети Андріївни на тему

«МИСТЕЦТВО РУКОТВОРНОГО ГРАФІЧНОГО НАПИСУ У ВІЗУАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МІСТА: МОРФОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ (II ПОЛ. XX СТ. — XXI СТ.)»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023

«Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Актуальність теми дисертації. Дисертація Пандиревої Є.А. досліджує складний світ графіті, каліграфіті, та рукотворних написів у міському просторі. Дослідження вивчає морфологічні аспекти цих рукотворних графічних написів, проливаючи світло на їхній вплив на візуальне середовище міст. Здобувачка переконливо аргументує необхідність та важливість наукового опрацювання питань, що є предметом дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукового завдання. Зокрема, здобувачка звертає увагу на те, що у мистецтвознавчій літературі проблема морфологічного аспекту графіті, каліграфіті та рисованого шрифту другої половини XX – початку XXI ст. спеціально не розглядалась науковцями, потребує ґрунтовного аналізу, систематизації, всебічного вивчення та оцінки з боку мистецтвознавства.

З огляду на викладене, тема дисертації є актуальною і своєчасною, відповідає вимогам сьогодення, має теоретичне та прикладне значення.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. *Отримані результати мають теоретичне значення, оскільки вони розширюють понятійний апарат, пов'язаний із формуванням «рукотворних графічних написів» у візуальному середовищі міста. Також вони вносять внесок у розмежування типології графіті, європейського каліграфіті та рисованого шрифту, розкривають вплив рукотворного графічного напису на*

розвиток візуального середовища у місті. Результати допомагають у визначенні тенденцій літерних форм у контексті естетики постмодернізму, аналізі морфологічних аспектів графіті, європейського каліграфіті та рисованого шрифту, розширюють галузь наукових досліджень у сучасному мистецтвознавстві, зокрема з фокусом на художньо-образні особливості актуальних арт-медіа. Крім того, вони допомагають визначити емоційний вплив рукотворного графічного напису на глядача.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в наступному: уперше комплексно визначено морфологічні аспекти рукотворних графічних написів (графіті, каліграфіті та рисованого шрифту): виокремлено типологію написів у середовищі міста; автором розмежовано поняття «рисований шрифт», «каліграфіті» та «графіті»; визначено вплив рукотворних графічних написів на розвиток візуального середовища у місті; охарактеризовано тенденції літерних форм в контексті естетики постмодернізму; проаналізовано морфологічну будову рисованих форм, європейського каліграфіті та графіті; досліджено художньо-образні особливості графіті, каліграфіті та рисованого шрифту; визначено емоційну складову рукотворного графічного напису у середовищі міста; удосконалено термінологічний апарат дослідження. На базі існуючих тлумачень авторкою запропоновано власну дефініцію поняття «рукотворний графічний напис».

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Пандирєвої Є.А. повністю відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341, що зазначено у п. 5 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про дотримання принципів академічної доброчесності та наявність особистого внеску

здобувача у наукову тему ХДАДМ «Образотворче мистецтво у світовому контексті».

Ознайомившись зі звітом Strike Plagiarism, можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Мистецтво рукотворного графічного напису у візуальному середовищі міста: морфологічний аспект (II пол. XX ст. — XXI ст.)» є результатом самостійних досліджень здобувачки і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота написана українською мовою з дотриманням наукового стилю. У роботі використано загальноновизнану наукову термінологію. Стиль викладення результатів дослідження, нових наукових положень, висновків і рекомендацій чіткий та зрозумілий. Рукопис дисертації Пандирєвої Є.А. перевірено на плагіат програмним засобом Strike Plagiarism. Рівень оригінальності становить 90,27%. За перевіркою посилань комп'ютерною програмою визначено, що наявні окремі співпадіння з власними публікаціями, термінологією, посиланнями на літературу та загальноновживаними фразами.

Дисертація складається зі вступу, 3 розділів та висновків: 238 стор. основного тексту; переліку використаних джерел (269 поз.). Позитивне враження складає низка класифікаційних схем й ілюстративних таблиць (66 поз. на 44 стор.); добре структурований альбом ілюстрації (289 поз. на 177 стор.). Загальний обсяг дисертаційного дослідження 590 стор.

У вступі висвітлено актуальність досліджуваної проблеми, вказано на взаємозв'язок роботи з науковими програмами, планами та дисциплінами. Сформульовано цілі, завдання, визначено об'єкт, предмет та матеріали дослідження. Проведено аналіз історіографічної бази дослідження, визначено територіальні та хронологічні межі, підкреслено наукову новизну і розкрито теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Визначено особистий внесок дослідника та представлено структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі представлена джерельну базу, проаналізовано термінологічний апарат і обґрунтовано методи проведення дослідження. Під час аналізу термінів, таких як «графіті», «каліграфіті» та «рисований напис», встановлено доцільність узагальнення цих понять в рамках нового авторського терміну – «рукотворний графічний напис». Особливості обраної наукової теми визначили створення методології, яка включає в себе поєднання загальнонаукових і спеціальних методів мистецтвознавчого дослідження.

У другому розділі розглянуто рукотворний графічний напис в контексті візуального середовища міста. Дослідження медіапростору визначило новий рівень ефекту «театральності» у сучасному житті міста. Цей підхід включає в себе використання нових засобів візуалізації, які одночасно руйнують фізичну матеріальність архітектури. Внаслідок цього виникає значна кількість написів, створених рукотворним графічним способом.

Теоретичні дослідження, які спрямовані на проблеми візуальних середовищ, виявили надмірне захоплення архітекторів ХХ ст. функціоналізмом, що неоднозначно вплинуло на психічне здоров'я мешканців міст. Авторкою визначено, що комфортність візуального сприйняття може бути покращена завдяки введенню різноманіття кольорів у такі середовища. Використання муралів у формі рукотворних графічних написів не лише має оригінальне художнє вирішення, але й несе інформаційне послання.

У третьому розділі докладно розглядається морфологічний аспект графіті, європейського каліграфіті та рисованого шрифту. Дослідження тенденцій формування літер в контексті постмодернізму виявило боротьбу між науковими концепціями порядку та хаосу, де останній представлений як відкритий набір підходів, позицій та стилів, що висловлюють протест, розвиток або іронію щодо певних аспектів модернізму. Авторка доводить, що з огляду на постмодернізм найбільшого значення набуває контекст напису, а не сам напис. Це означає, що глядач повинен відчувати ту атмосферу, яка створюється через напис. Типовими рисами постмодерністських написів визначається фрагментарність, навмисна хаотичність та невизначеність композиції.

Є.А. Пандирева висвітлює початкові елементи шрифтового мистецтва як основу для створення художніх компонентів, що включають морфологічний аспект. Дисертанткою визначені наступні складові шрифтового мистецтва, що використовуються в рукотворному графічному написі: крапка, лінія, форма. Аналізуючи пропорції та основні розмірності у шрифті, авторка розкриває творчий процес, притаманний цьому виду мистецтва.

Створення літерної форми в рукотворному графічному написі включає в себе специфічне поєднання композиційних засобів і прийомів художньої виразності. Взаємозалежність художнього образу і шрифту виявляється дисертанткою не тільки в теоретичних дослідженнях, а й через призму практичної діяльності. Вона обстоює думку, що рукотворні написи позитивно впливають на психоемоційне самопочуття глядача і водночас сприяють візуальному різноманіттю міського середовища.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Основні результати дисертації були оприлюднені у 41 публікації: 6 статей входять до наукових фахових видань, визначених переліком МОН України на 2023 р., 1 стаття входила до наукового фахового видання, що було визначено переліком МОН України на 2019 р., 1 монографія належить до наукового видання держав, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку з Європейським Союзом (Чехія), також 2 статті, що надруковані в наукових видань держав, що входять до Європейського Союзу (Австрія та Польща).

Тридцять наукових тез розміщено у збірках матеріалів українських та зарубіжних наукових конференціях: дві у науково-практичних конференціях; п'ять у всеукраїнських наукових конференціях; шість у міжнародних наукових конференціях; шістнадцять у міжнародних науково-практичних; одна у міжнародній науково-методичній конференції.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Пандиревої Є.А. «Мистецтво рукотворного графічного напису у візуальному

середовищі міста: морфологічний аспект (II пол. XX ст. — XXI ст.) є актуальною, самостійною і завершеною науковою працею, що має наукову новизну, теоретичне й практичне значення.

Утім, слід висловити наступні зауваження:

1) Представлене дисертаційне дослідження значною мірою виходить за рамки рекомендованого обсягу кількості сторінок, основний текст роботи складає 237 стор.

2) Анотацію бажано зробити більш чіткою і стислою.

3) Наукові праці та тези авторки потрібно прибрати після вступу, тому що вони вже є після анотації.

4) Дефініція, в якій авторка пропонує поєднати графіті, каліграфіті і рукописній шрифти, має бути більш лаконічною. Наприклад: Рукотворний графічний напис — це короткий рукотворний текст, уміщений на будь-якій поверхні, з використанням графічних матеріалів та інструментів.

Дослідження містить декілька дискусійних положень, але вони не зменшують наукової новизни та практичної значущості результатів дослідження і тому не є перешкодою для офіційного захисту.

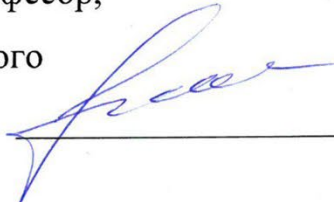
Висновок про дисертаційну роботу. Вважаю, що дисертаційне дослідження здобувачки ступеня доктора філософії Пандиревої Є.А. «Мистецтво рукотворного графічного напису у візуальному середовищі міста: морфологічний аспект (II пол. XX ст. — XXI ст.)» виконана на високому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням. Робота відповідає науковому профілю спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 №502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022).

Здобувачка Пандирєва Єлизавета Андріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Рецензент:

Кандидат мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри монументального
живопису ХДАДМ

Євген КОТЛЯР

М.П.

« 5 » лютого 2024 року

